

Advies van het Europees Economisch en Sociaal Comité over het witboek „Een agenda voor adequate, veilige en duurzame pensioenen”

(COM(2012) 55 final)

(2012/C 299/21)

Rapporteur: **de heer DANDEA**

Corapporteur: **de heer PATER**

De Commissie heeft op 16 februari 2012 besloten het Europees Economisch en Sociaal Comité overeenkomstig artikel 304 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie te raadplegen over het

Witboek - Een agenda voor adequate, veilige en duurzame pensioenen

COM(2012) 55 final.

De afdeling Werkgelegenheid, Sociale Zaken, Burgerschap, die met de voorbereidende werkzaamheden was belast, heeft haar advies op 27 juni 2012 goedgekeurd.

Het Europees Economisch en Sociaal Comité heeft tijdens zijn op 482e gehouden zitting van 11 en 12 juli 2012 (vergadering van 12 juli 2012) het volgende advies uitgebracht, dat met 180 stemmen vóór en 27 tegen, bij 19 onthoudingen, is goedgekeurd.

1. Conclusies en aanbevelingen

1.1 Publieke pensioenstelsels vormen in nagenoeg alle lidstaten een van de meest belangrijke elementen van de sociale zekerheid en een fundamenteel onderdeel van het Europese sociale model. Pensioenen zijn immers de hoofdbron van inkomsten van de gepensioneerden. Helaas concentreert de Commissie zich in het Witboek meer op andere aspecten van de pensioenstelsels en zoekt zij niet naar oplossingen voor de versterking van publieke pensioenen.

1.2 Pensioenstelsels functioneren niet los van nationale economische stelsels. Het Comité roept de lidstaten derhalve op te waarborgen dat hun pensioenbeleid nauw verband houdt met hun arbeidsmarkt- en sociale beschermingsbeleid, alsmede met hun fiscaal en macro-economisch beleid. Pensioenen worden namelijk gefinancierd door de bijdragen van de actieven aan publieke of particuliere pensioenstelsels. Verder moeten de sociale partners en het maatschappelijk middenveld actief bij de beleidsvorming worden betrokken.

1.3 Er is geen standaardoplossing voor de uitdaging die de vergrijzing van de bevolking aan de pensioenstelsels stelt. De meeste lidstaten die hun pensioenstelsels de afgelopen tien jaar hebben hervormd, hebben hun beleid gericht op het terugdringen van de uitgaven, het verhogen van de wettelijke pensioenleeftijd en de overstap naar een pensioenindexering op basis van prijsstijgingen. Het Comité heeft er reeds vaker op gewezen dat verhoging van de wettelijke pensioenleeftijd als antwoord op de vergrijzing tekort schiet en stelt dat deze aanpak op lange termijn een groot aantal gepensioneerden met het maatschappelijk bedenkelijke risico op kan zadelen in armoede te vervallen

1.4 Het Comité is van mening dat de lidstaten welvaart moeten herverdelen en hun hervormingsinspanningen de komende decennia moeten richten op het verhogen van de inkomsten van hun pensioeninstellingen door de stelsels uit te breiden tot alle categorieën beroepsorganisaties, de werkgelegenheid te verhogen, de mechanismen om bijdragen te innen te verbeteren en zwart werk en belastingontduiking aan te pakken. Het is een goede zaak dat in het Witboek veel sterker dan in eerdere Commissiedocumenten de nadruk wordt gelegd op het belang van de arbeidsmarkt en betere werkgelegenheidscijfers voor een succesvolle aanpak van de vergrijzing. Dat heeft echter geen herkenbare invloed op de centrale pensioenaanbevelingen gehad want die zijn in vergelijking met eerdere documenten nagenoeg onveranderd gebleven.

1.5 Het Comité is van mening dat lidstaten bij de hervorming van hun pensioenstelsels rekening moeten houden met het feit dat het pensioen voor miljoenen toekomstige gepensioneerden de enige vorm van bescherming zal zijn tegen het risico op armoede tijdens hun oude dag. Het Comité beveelt derhalve aan, normen voor minimumpensioenen of mechanismen om het inkomen uit pensioen te beschermen in toekomstige wetgeving op te nemen. Zulks om een inkomen te waarborgen dat zich boven de armoedegrens situeert.

1.6 Pensioenstelsels opereren van nature over een lange termijn. De lidstaten zouden de hervorming van hun pensioenen derhalve over een voldoende lange tijdsperiode moeten uitsmeren om dat proces op de nationale economische en sociale situatie te kunnen afstemmen en een breed publiek draagvlak te waarborgen. Het Comité is voorstander van een dergelijke aanpak omdat het van mening is dat het afwentelen van de kosten van pensioenhervormingen op de huidige generatie

jonge werkenden of op de huidige gepensioneerden niet eerlijk is. Het doet dat ter wille van een eerlijke verdeling tussen generaties en zulks in termen van zowel de duurzaamheid van het stelsel als toereikende uitkeringen om tot een aanvaardbare levensstandaard te komen.

1.7 Het Comité dringt er bij de Commissie en de lidstaten op aan hun inspanningen te richten op het promoten van actieve maatregelen om het arbeidsleven te verlengen. Waar het om moet gaan, is het dichten van de kloof tussen het moment waarop feitelijk met pensioen wordt gegaan en de bestaande wettelijke pensioenleeftijd. Dit is een van de sleutels om de duurzaamheid van de pensioenstelsels in Europa te waarborgen. De belangrijkste maatregelen die op dit gebied moeten worden genomen, moeten gericht zijn op onderhandelingen tussen de sociale partners betreffende bijv. de aanpassing van arbeidsplaatsen aan de vaardigheden en gezondheidstoestand van oudere werknemers (waarbij aandacht moet bestaan voor de zwaarte van bepaalde beroepen), de verbetering van de toegang tot nascholing, voorkoming van invaliditeit, verenigbaarheid van beroeps- en privéleven en het wegnemen van juridische of andere belemmeringen die een langer beroepsleven in de weg staan. Ook het veranderen van de houding van de werkgever ten opzichte van deze leeftijdsgroep en het ontwikkelen van een positieve houding van oudere werknemers zodat zij ervoor kunnen kiezen om langer te blijven werken, moeten onderdeel uitmaken van het hervormingsproces. Daarnaast moeten er arbeidsmarkthervormingen komen om ondernemingen in staat te stellen, kwalitatief hoogwaardige banen aan te bieden die nodig zijn om mensen langer te kunnen laten werken. Al dit beleid moet in nauwe samenwerking met de sociale partners worden ontwikkeld en uitgevoerd. Wel moeten eerdere-uitstapregelingen worden behouden voor werknemers die lang in bijzonder inspannende of gevaarlijke beroepen actief zijn geweest of moeten mensen die zeer vroeg zijn gaan werken (d.w.z. voor de 18-jarige leeftijd) het recht behouden vervroegd met pensioen te gaan.

1.8 Weliswaar hebben de lidstaten al vooruitgang geboekt met hun wettelijke hervormingen, maar de regelingen voor aanvullende pensioenvoorzieningen moeten zeker worden verbeterd. Die zijn namelijk belangrijk voor de toekomstige toereikendheid en duurzaamheid van de pensioenstelsels. Daarom is het Comité zeer bezorgd over sommige voorstellen betreffende bedrijfspensioenen. Een pensioenplan is iets heel anders dan een levensverzekering en daarom verwerpt het Comité de door de Commissie voorgestelde herziening van de IOPR-Richtlijn om "gelijke voorwaarden met Solvency II (de tweede Solvabiliteitsrichtlijn) te behouden". Integendeel, het wil specifieke maatregelen ter beveiliging van de activa van de pensioenfondsen en zulks na raadpleging van de sociale partners en andere stakeholders.

1.9 Pensioenen dienen om gepensioneerden een inkomen te bieden. Een pensioen vormt een proportionele vervanging van het loon dat tijdens de actieve loopbaan werd verdiend. De kloof tussen het pensioen van mannen en vrouwen zal moeten worden verkleind om te zorgen voor een passende dekking van de risico's van de oude dag van mensen die een atypisch beroep of een atypische carrière hebben gehad. De nog altijd bestaande arbeidsmarktverschillen tussen mannen en vrouwen hebben een serieuze impact op de geaccumuleerde rechten en daarmee ook op de pensioenvooruitzichten voor vrouwen. Het Comité roept de lidstaten ertoe op om in samenwerking met de sociale

partners de door de huidige regelgeving en arbeidsmarktpraktijken veroorzaakte pensioenkloof tussen man en vrouw te dichten.

1.10 Het Comité moedigt de Commissie aan haar voornemen uit te voeren om een deel van het ESF voor de programmeringsperiode 2014-2020 te gebruiken om projecten te subsidiëren die gericht zijn op de tewerkstelling van oudere werknemers of het stimuleren van een langere loopbaan. Ook onderwijsprojecten die tot doel hebben de financiële geleetherheid van werknemers te vergroten, met name op het gebied van pensioenplanning, verdienen steun. Het Comité is van mening dat de sociale partners en andere maatschappelijke organisaties, naast overheidsorganen, een sleutelrol moeten vervullen bij het promoten van dergelijke projecten.

2. Inleiding

2.1 Op 16 februari (later dan gepland) publiceerde de Commissie haar Witboek inzake *Een agenda voor adequate, veilige en duurzame pensioenen*, na raadplegingen die naar aanleiding van het Groenboek van juli 2010 waren gelanceerd. Hoewel de Commissie een aantal door het Comité in zijn advies ter zake geformuleerde aanbevelingen heeft meegenomen, is zij niet van standpunt veranderd inzake de oplossingen die lidstaten ten uitvoer moeten leggen om duurzame, veilige pensioenstelsels tegen de achtergrond van de vergrijzing te waarborgen. Hierbij legt zij vooral de nadruk op de noodzaak de pensioenuitgaven te verlagen en niet zozeer op mogelijkheden om de inkomsten van de fondsen te verhogen. Verder wordt aanbevolen om de pensioenleeftijd aan de stijgende levensverwachting te koppelen, hetgeen allemaal voorstellen zijn waarover het Comité zich al vaker kritisch heeft uitgelaten.

2.2 Om haar standpunt over de noodzaak van pensioenhervormingen kracht bij te zetten, maakt de Commissie gebruik van statistieken die een misleidend beeld zouden kunnen geven van de problemen die door de vergrijzing worden veroorzaakt. In Figuur 1 van het Witboek worden prognoses van het aantal 60-plussers en het aantal mensen tussen de 20-59 jaar oud met elkaar vergeleken. Hieruit blijkt dat het aantal mensen uit de eerste groep de komende twee decennia met twee miljoen per jaar toeneemt, terwijl het aantal mensen uit de tweede leeftijdsgroep met gemiddeld een miljoen per jaar zal dalen. Tegen 2020 zal de wettelijke pensioenleeftijd in de meeste lidstaten 65 jaar of meer bedragen en dat betekent dat bevolkingsgroep 60-plussers uit zowel werkenden als gepensioneerden zal bestaan. Conform zijn eerdere aanbevelingen⁽¹⁾ is het Comité van mening dat voor de beoordeling van de effecten van vergrijzende bevolkingen op de financiering van socialezekerheidsstelsels, de economische-afhankelijkheidsratio moet worden gebruikt, aangezien deze een nauwkeurig beeld schetst van de huidige financieringsbehoefte. Dit wordt door de Commissie in het Witboek erkend. Het is een goede zaak dat in het Witboek veel sterker dan in eerdere Commissiedocumenten de nadruk wordt gelegd op het belang van de arbeidsmarkt en betere werkgelegenheidscijfers voor een succesvolle aanpak van de vergrijzing en de verwezenlijking van de belangrijkste pensioendoelstellingen. Dat heeft echter geen herkenbare invloed op de centrale pensioenaanbevelingen gehad want die zijn in vergelijking met eerdere documenten nagenoeg onveranderd gebleven.

⁽¹⁾ PB C 318, 29.10.2011, blz. 1-8

2.3 De Commissie is van mening dat het welslagen van pensioenhervormingen in de lidstaten een uiterst beslissende factor is voor de soepele werking van de Economische en Monetaire Unie en van invloed zal zijn op het vermogen van de EU om twee van de vijf streefdoelen van de Europa 2020-strategie te verwezenlijken, namelijk de verhoging van de arbeidsparticipatie tot 75 % en de vermindering van het aantal mensen dat een armoederisico loopt met ten minste 20 miljoen. Het Comité benadrukte echter het feit ⁽²⁾ dat veel bezuinigingsmaatregelen die door de lidstaten zijn ingevoerd om de gevolgen van de financiële en de staatsschuldencrisis het hoofd te bieden, juist negatieve gevolgen kunnen hebben voor de verwezenlijking van deze doelstellingen. Iedere op begrotingsstabiliteit gerichte maatregel moet worden aangevuld met investeringen die de werkgelegenheid dienen en verdere maatregelen die in groei resulteren.

2.4 De Commissie wil beleidsoriëntaties en initiatieven voorstellen aan de lidstaten om de vastgestelde hervormingsbehoeften aan te pakken, onder andere in de landenspecifieke aanbevelingen 2011 van het Europees semester. Het Comité betreurt dat deze aanbevelingen vooral betrekking hebben op het verhogen van de wettelijke pensioenleeftijd en de wijziging van pensioenindexeringssystemen. Voor sommige lidstaten, die financiële bijstandsregelingen (SBA) hebben getroffen met het IMF, de Wereldbank en de Europese Commissie, bevatten de aanbevelingen oplossingen zoals het tijdelijk bevriezen of zelfs verlagen van de pensioenen.

3. Algemene opmerkingen

3.1 De huidige pensioenuitdagingen

3.1.1 Het Comité is het eens met de Commissie dat de duurzaamheid en adequaatheid van de pensioenstelsels afhangt van de mate waarin zij worden onderbouwd door bijdragen, belastingen en spaargeld. Deze komen echter niet enkel van de werkende bevolking, maar ook van de gepensioneerden zelf. Met andere woorden, iedere langetermijnprognose met betrekking tot de evenwichtige relatie tussen actieve belastingbetalers en gepensioneerde begunstigden moet dit in aanmerking nemen.

3.1.2 In bijna alle lidstaten vormen de publieke pensioenstelsels de belangrijkste bron van inkomen voor de gepensioneerden. Daarom is het in de eerste plaats zaak dat die stelsels duurzaam en betaalbaar blijven. De financiering van de stelsels kan het beste worden gegarandeerd door hoge werkgelegenheid en ook middels bijkomende financieringsmaatregelen zoals in een aantal lidstaten het geval is. Daarbij valt te denken aan begrotingssubsidies, bijkomende inkomsten, reserve- en stabiliteitsfondsen. Voorts zijn die stelsels op het subsidiariteitsbegin-sel gebaseerd en creëren zij solidariteit tussen en binnen generaties hetgeen de sociale cohesie ten goede komt. Daarnaast bieden de stelsels in sommige lidstaten de mogelijkheid om ook tijdens periodes van werkloosheid of loopbaanonderbreking wegens ziekte of gezinsredenen pensioenrechten op te bouwen. Tijdens de financiële crisis van 2008 bewezen de stelsels hun rol als financiële stabilisatoren ook al hebben in sommige lidstaten

individuele pensioenen te lijden gekregen. Daar staat tegenover dat een aantal particuliere pensioenfondsen in zeer risicovolle financiële producten hadden belegd met zware verliezen en een forse pensioenkorting voor velen als gevolg. Besluitvormers moeten oog hebben voor de impact van bezuinigingen op de totale vraag want pensioenuitkeringen zijn niet eenvoudigweg "kosten". Zij vormen voor een derde van de Europese bevolking middelen om actief te zijn en te consumeren.

3.2 Veilig stellen van de financiële duurzaamheid van pensioenstelsels

3.2.1 De Commissie stelt dat pensioenuitgaven in de hele EU in 2060 mogelijk met gemiddeld 2,5 procentpunten van het bbp zouden zijn gestegen. Het Comité heeft er al in eerdere adviezen op gewezen dat de lidstaten voorzichtig met deze cijfers moeten zijn als zij pensioenhervormingen willen promoten. Veel van die cijfers zijn namelijk gebaseerd op lange-termijnhypothese's en die worden niet altijd bewaarheid. De pensioenuitgaven van lidstaten kennen momenteel echter een verschil van 9 procentpunten van het bbp, variërend van 6 % in Ierland tot 15 % in Italië. Dit toont aan dat er een zekere mate van flexibiliteit mogelijk is in de samenstelling van de overheidsuitgaven zonder dat dit significante gevolgen heeft voor het concurrentievermogen van lidstaten die, vanuit een cyclisch perspectief, mogelijk meer uitgeven aan sociale zekerheidssystemen.

3.2.2 De door de lidstaten ondernomen hervormingen van de pensioenregelingen richtten zich het afgelopen decennium met name op het beperken van de uitgaven, het verhogen van de wettelijke pensioenleeftijd en de omschakeling van pensioenindexeringssystemen naar een dominante of enkelvoudige prijsindex. Het Comité is van mening dat deze laatste verandering op de lange termijn negatieve gevolgen kan hebben en dat de pensioenen sterk zullen worden uitgehold. Volgens een ILO-onderzoek ⁽³⁾ kan een verschil van slechts 1 procentpunt tussen salarisverhogingen en pensioenstijgingen in een periode van 25 jaar leiden tot een pensioendaling van wel 22 %.

3.2.3 Nationale pensioenstelsels functioneren niet los van nationale economieën. Het zijn in feite subsystemen die met andere systemen interageren, op nationaal en internationaal niveau. Het Comité is daarom van mening dat de lidstaten hun inspanningen de komende decennia zouden moeten richten op het vergroten van de inkomsten om de financiële duurzaamheid van de pensioenstelsels te garanderen. Deze inkomstenstijging kan niet enkel worden gehaald uit het vergroten van het aantal arbeidskrachten en het verlengen van het arbeidsleven, maar vereist ook een beter beheer van de overheidsfinanciën en inspanningen om belastingontduiking en zwartwerk te bestrijden. Duurzame groei en een hoge arbeidsparticipatie kunnen een voor pensioenstelsels gunstige omgeving creëren. Daarnaast moeten er arbeidsmarkthervormingen komen om ondernemingen in staat te stellen, kwalitatief hoogwaardige banen aan te bieden die nodig zijn om mensen langer te kunnen laten werken. Ook goede arbeidsvoorwaarden die het mogelijk maken werk- en gezinsverantwoordelijkheden te combineren, kunnen het geboortecijfer helpen verhogen en op die manier de druk van de vergrijzing op de pensioenstelsels wat verlichten. Er is tevens behoefte aan maatregelen die langer werken, levenslang leren en gezond leven aanmoedigen.

⁽³⁾ ILO: *Pension Reform in Central and Eastern Europe* ("Pensioenhervorming in Centraal- en Oost-Europa"), 2011, blz. 16, ISBN 978-92-125640-3 (web pdf).

3.2.4 Het Comité wijst er in lijn met zijn vorige advies op dat pensioenhervormingen (inclusief de overstap van publieke omslagregelingen naar gemengde regelingen (bestaande uit verplichte omslag en kapitaaldekking) die resulteren in verandering van de financiering van de pensioenstelsels waardoor het aantal expliciete verplichtingen van de publieke sector toeneemt en het aantal impliciete verplichtingen afneemt, niet op korte termijn mogen worden afgestraft vanwege een verhoging van de expliciete schuld van de publieke sector.⁽⁴⁾ Daarom zou moeten worden overwogen om de regels van het Groei- en stabiliteitspact te herzien.

3.3 Behoud van adequate pensioenuitkeringen

3.3.1 De Commissie erkent dat de hervormingen van de pensioenen in de meeste lidstaten zullen leiden tot lagere vervangingspercentages (pensioenen ten opzichte van de vorige inkomsten). Aangezien het pensioen voor de oudere Europeanen de belangrijkste bron van inkomsten is, is het Comité van mening dat het behoud van toereikende pensioenuitkeringen ten behoeve van een aanvaardbare levensstandaard een prioriteit voor de lidstaten zou moeten zijn.

3.3.2 Het is de verantwoordelijkheid van regeringen te waarborgen dat iedere oudere Europeaan van een adequaat pensioen kan genieten. Het Comité meent derhalve dat de lidstaten aandacht moeten besteden aan het opstellen, in samenwerking met de sociale partners, van een uitgebreide definitie van "adequaat pensioen".

3.3.3 Voor toekomstige generaties gepensioneerd zal de adequaatheid van hun inkomen steeds meer afhangen van aanvullend gefinancierde pensioenpijlers. Het Comité brengt echter naar voren dat sommige lidstaten die verplichte kapitaaldekkingstelsels hebben opgezet die werden gefinancierd door een deel van de bijdragen uit het publieke pensioenstelsel over te dragen, nu gekozen hebben om deze stelsels te staken, hoofdzakelijk door de tekorten die hierdoor in de overheidsbegroting zijn ontstaan. Het Comité is voorstander van bedrijfspensioenregelingen die worden opgezet en beheerd door vertegenwoordigers van werkgevers en werknemers en roept de Commissie op om de sociale partners ondersteuning te bieden om hun administratieve capaciteit op dit gebied te versterken.

3.3.4 Er bestaat een groeiende trend richting bijkomende pensioenvoorzieningen voor werkenden. Daarom moeten de lidstaten zorgen voor toereikende pensioenen voor de mensen die gedurende de volwassen leeftijd niet werken. Dus mensen die vanwege zware handicaps of complexe sociale problemen niet aan de slag kunnen, moeten ook een afdoende pensioen krijgen. Zulks om verdere ongelijkheid in de ouderdomsfase te vermijden

3.4 Vergroting van de arbeidsmarktparticipatie van vrouwen en oudere werknemers

3.4.1 De Commissie betoogt dat als Europa het werkgelegenheidsdoel van de Europa 2020-strategie, namelijk een arbeidsparticipatie van 75 % in de leeftijdsgroep 20-64 jaar, realiseert en er in de komende decennia verdere vooruitgang wordt

geboekt, de economische-afhankelijkheidsratio onder de 80 % zal blijven. Dit betekent dat de druk van de vergrijzing op de pensioenstelsels draaglijk zou kunnen blijven.

3.4.2 Het Comité is het niet eens met het standpunt van de Commissie dat een vaste pensioenleeftijd steeds grotere onevenwichtigheden zal creëren tussen werkjaren en pensioenjaren. In de pensioenhervormingen van de afgelopen jaren hebben de meeste lidstaten het recht op vervroegde uittreding gekoppeld aan het aantal jaren dat iemand heeft gewerkt, waardoor het aantal begunstigde werknemers aanzienlijk is afgenomen. Het Comité stelt zich op het standpunt dat de vervroegde-uittredingstrajecten gehandhaafd moeten blijven om zeker te stellen dat werkenden die gedurende lange tijd bijzonder zware of gevaarlijke banen hebben gehad of hun loopbaan vroeg (voor de 18-jarige leeftijd) zijn begonnen, het recht hebben om vroeg met pensioen te gaan.

3.4.3 Het Comité heeft zijn standpunten uiteengezet in meerdere adviezen⁽⁵⁾ met daarin sleutelfactoren waar de lidstaten rekening mee moeten houden bij de uitvoering van hervormingen, die bedoeld zijn om mensen langer aan het werk te houden, en prijst de Commissie dat zij een aantal daarvan in het Witboek heeft opgenomen. Het Comité is echter van mening dat er op nationaal niveau nog veel moet worden gedaan om ervoor te zorgen dat de werkplekken naar behoren aan de vaardigheden en gezondheidstoestand van oudere werknemers worden aangepast.

3.5 De rol van de lidstaten en de EU op het gebied van pensioenen

3.5.1 Het Comité is verheugd over het besluit van de Commissie om de pensioenhervorming op holistische wijze te benaderen, gezien het samenhangende karakter van de macro-economische, sociale en werkgelegenheidsuitdagingen met betrekking tot pensioenen. Hoewel de lidstaten als eerste verantwoordelijkheid zijn voor het opzetten van hun eigen pensioenstelsel, moet de Commissie creatief gebruikmaken van de instrumenten die zij tot haar beschikking heeft om de lidstaten goed te ondersteunen bij hun pensioenhervormingsproces. Maar stappen terug zijn ongewenst en daarom mogen er geen rechten worden aangetast of door de huidige recessie ingegeven nieuwe regels worden ingevoerd. Dat kan namelijk ten koste gaan van de belangen van de mensen wanneer de economie weer hersteld is. Krachtens de Europa 2020-strategie en het nieuwe Europese governancekader heeft de Commissie voldoende handelingsruimte om de pensioenhervormingen te steunen. Pensioenen zijn immers geen besparingen. Het Comité moedigt de Commissie dan ook aan om gedurende de programmaperiode 2014-2020 middelen van het ESF in te zetten om projecten te steunen die erop zijn gericht oudere werknemers in dienst te nemen of langer werken te stimuleren. *Conditio sine qua non* daarbij vormt de betrokkenheid van de sociale partners en het maatschappelijk middenveld.

3.5.2 Aangezien de groei van de werkgelegenheid en de arbeidsproductiviteit de belangrijkste punten van zorg moeten vormen voor de lidstaten die met de gevolgen van een vergrijzende bevolking voor hun pensioenstelsels worden geconfronteerd, raadt het Comité aan dat al het beleid dat regeringen van plan zijn te implementeren wordt geschraagd door de voorgaande toestemming van de sociale partners.

⁽⁴⁾ Deze situatie komt zeer vaak voor in lidstaten die aanvullende pensioenregelingen kennen, die deels door de publieke stelsels worden gefinancierd.

⁽⁵⁾ PB C 318, 29.10.2011, blz. 1-8 PB C 161, 13.7.2007, blz. 1-8 PB C 44, 11.2.2011, blz. 10-16

3.6 De noodzaak van pensioenhervormingen

3.6.1 Met betrekking tot de aanbevelingen voor pensioenhervormingen die door de Commissie aan de lidstaten zijn gedaan in de jaarlijkse groeianalyses voor 2011 en 2012, is het Comité van mening dat:

- a. het verhogen van de effectieve pensioenleeftijd moet worden bewerkstelligd door met de sociale partners afgesproken beleid dat een langer arbeidsleven aanmoedigt en niet door automatische mechanismen die de wettelijke pensioenleeftijd verhogen, zoals door de Commissie wordt aanbevolen;
- b. er bij het beperken van de toegang tot vervroegd-pensioenregelingen rekening moet worden gehouden met de specifieke situatie van bepaalde groepen werknemers, met name die van werknemers die zeer zware of gevaarlijke banen hebben gehad of werknemers die hun loopbaan vroeg begonnen (reeds vóór de leeftijd van 18 jaar);
- c. het ondersteunen van langere arbeidslevens door het verschaffen van betere toegang tot opleidingsprogramma's, het aanpassen van werkplekken in het licht van de diversiteit van werknemers, het ontwikkelen van arbeidsmogelijkheden voor oudere werknemers, het ondersteunen van actief en gezond ouder worden en het wegnemen van wettelijke of andere belemmeringen die de toegang tot werk voor oudere werknemers in de weg staan, de beste aanpak vormen om de effectieve pensioenleeftijd te verhogen;
- d. de wettelijk pensioenleeftijd van mannen en vrouwen moet worden gelijkgetrokken binnen een tijdsbestek dat rekening houdt met de specifieke arbeidsmarktomstandigheden van de verschillende lidstaten. Daarbij moet speciale aandacht uitgaan aan het dichten van de kloof tussen de pensioenrechten van man en vrouw;
- e. de ontwikkeling van aanvullende pensioenspaarregelingen moet worden ondersteund met betrokkenheid van de sociale partners, met name in de vorm van bedrijfspensioenregelingen (die tijdens de financiële crisis veiliger dan andere soorten dekkingstelsels bleken) en in de vorm van particuliere spaartegoeden met gerichte belastingvoordelen voor vooral diegenen die zich dergelijke diensten niet kunnen veroorloven.

3.7 Totstandbrenging van een goede balans tussen werkjaren en pensioenjaren

3.7.1 Het Comité is van mening dat lidstaten een stijging van de effectieve pensioenleeftijd kunnen ondersteunen door actieve maatregelen te treffen om vrijwillig langer werken aan te moedigen, hetgeen dus een langer arbeidsleven betekent. Automatische verhoging van de wettelijke pensioengerechtigde leeftijd op basis van verwachte stijgingen in de levensverwachting zou in het geval van veel oudere werknemers wel eens averechts kunnen werken, vooral als oudere werknemers gezondheidsproblemen hebben en zich tot andere pijlers van de sociale zekerheid moeten wenden ⁽⁶⁾.

3.7.2 Het Comité is het eens met de Commissie dat de pensioenhervormingen niet mogen worden uitgevoerd op dusdanige wijze dat de kosten op de generaties jonge werkenden of enkel op de huidige gepensioneerden worden afgewenteld. Het is mogelijk voor de lidstaten om hervormingsmaatregelen te treffen die de belangen van werkenden of gepensioneerden niet aantasten.

3.7.3 Het Comité raadt de lidstaten aan om bij de invoering van maatregelen om de toegang tot vervroegd-pensioenregelingen te beperken rekening te houden met de belangen van werknemers die gedurende langere periodes bijzonder zware of gevaarlijke banen hebben gehad of die hun loopbaan vroeg (voor de 18-jarige leeftijd) zijn begonnen. Voor veel werknemers in deze categorieën betekent het beperken van hun toegang tot vervroegd-pensioenregelingen in feite een ontneming van hun pensioenrechten. De Commissie erkent dat werknemers in deze groepen een lagere levensverwachting en een slechtere gezondheid hebben dan andere werknemers. De desbetreffende regelingen moeten een zaak blijven van de lidstaten, die deze overeenkomstig nationale praktijken en voorwaarden en op basis van afspraken met de sociale partners formuleren.

3.7.4 Het Comité accepteert het standpunt van de Commissie dat door de lidstaten ondernomen hervormingsprocessen zich moeten concentreren op de ondersteuning van een langer arbeidsleven. Het simpelweg verhogen van de wettelijke pensioengerechtigde leeftijd of het verlagen van de pensioenen door het indexeringsstelsel te veranderen kunnen ertoe leiden dat talloze gepensioneerden onder de armoedegrens terechtkomen.

3.7.5 Volgens een rapport van Eurostat ⁽⁷⁾ is meer dan 35 % van de werkenden in de leeftijd 50-69 jaar bereid na zijn vijftenzestigste door te werken. Het Comité aanvaardt het standpunt van de Commissie dat het wegnemen van de negatieve prikkels voor een langer arbeidsleven een van de oplossingen voor de lidstaten is.

3.7.6 De Commissie erkent dat het dichten van de pensioen-kloven tussen mannen en vrouwen niet is geregeld met enkel het gelijktrekken van de pensioenleeftijd en raadt de lidstaten aan een mix van beleidsmaatregelen in verband met pensioenen en werkgelegenheid te ontwikkelen om deze genderverschillen aan te pakken. Als onderdeel van de herziening van de Europese pensioenwetgeving verzoekt het Comité de Commissie te overwegen om bepalingen op te nemen om de pensioenkloof tussen mannen en vrouwen te dichten.

3.8 Ontwikkeling van aanvullende particuliere pensioenspaarregelingen

3.8.1 Het Comité is verheugd over het besluit van de Commissie om de Europese pensioenwetgeving te versterken. Het Comité is echter van mening dat er hier niet alleen moet worden gekeken naar aspecten in verband met de grensoverschrijdende activiteiten van pensioenfondsen en de mobiliteit van werkenden, maar ook naar zaken als de supervisie en het toezicht op pensioenfondsen, administratiekosten en consumenten-informatie en -bescherming.

⁽⁶⁾ PB C 84, 17.3.2011, blz. 38-44

⁽⁷⁾ Actief ouder worden en solidariteit tussen generaties – een statistisch portret van de Europese Unie 2012, blz. 57

3.8.2 Het Comité steunt het voorstel van de Commissie om een Europees systeem voor pensioentraceerdiensten op te richten door traceerdiensten op nationaal niveau op elkaar aan te sluiten. Hier zouden mensen die in verschillende lidstaten hebben gewerkt, daadwerkelijk veel profijt van hebben.

3.8.3 In het Witboek wordt de verkeerde benadering gevolgd ten aanzien van de ondersteuning van kostenefficiënte bedrijfspensioenen en daarmee de groei ervan. Het Comité is het met name oneens met het voornemen om de IORP-richtlijn te herzien om "gelijke voorwaarden met Solvency II te behouden". Dergelijke maatregelen zijn niet gewettigd door de noodzaak om voor gelijke voorwaarden te zorgen als voor pensioenverzekeraars, want die opereren op een andere manier. Meestal zijn pensioenfondsen niet actief op retailmarkten en/of hebben zij geen winstoogmerk. Voor dit soort pensioenen wordt gezorgd door een werkgever of een groep werkgevers in een bepaalde sector terwijl pensioenverzekeraars hun producten ook aan individuen kunnen leveren. Pensioenfondsen daarentegen hebben een collectief karakter (en zijn onderworpen aan een collectief akkoord). Wel steunt het Comité het streven van de Commissie om met specifieke maatregelen te komen om de activa van pensioenfondsen te beschermen.

3.8.4 Naast publieke pensioenstelsels zijn er ook aanvullende collectieve stelsels ontwikkeld. Deze laatste verschaffen gepensioneerden een aanvullend inkomen en zouden daarom tot alle werknemers moeten worden uitgebreid. Zij mogen echter geen

alternatief voor de publieke pensioenuitkering vormen aangezien zij zijn gebaseerd op collectieve overeenkomsten en deze zeker niet in gevaar brengen. Alle werknemers binnen een sector of bedrijf zouden toegang moeten hebben tot deze aanvullende stelsels, die man en vrouw gelijk behandelen. Verder dienen de sociale partners te worden betrokken bij de uitvoering en het toezicht op het beheer van deze stelsels. Los van de aanvullende stelsels, die doorgaans als beleggingsfondsen opereren, moeten de sociale partners ook oplossingen zoeken voor een aantal andere risico's die het toekomstige pensioen kunnen reduceren (bijv. risico's betreffende de levensduur, periodes van ziekte of zelfs werkloosheid dan wel werkonderbreking om gezinsredenen). Zulks om toereikende pensioenen voor de toekomst veilig te stellen.

3.9 Inzet van EU-instrumenten

3.9.1 Het Comité verzoekt de Commissie dringend gebruik te maken van alle beschikbare instrumenten op het gebied van wetgeving, financiering en coördinatie om de lidstaten te ondersteunen bij hun inspanningen om een adequaat en veilig pensioenstelsel veilig te stellen. Om ervoor te zorgen dat de doelstellingen worden bereikt, is het essentieel dat de organisaties van het maatschappelijk middenveld en de sociale partners bij alle stadia van de raadpleging, vormgeving en invoering van het pensioenhervormingsbeleid worden betrokken. Daarnaast dienen voorstellen voor EU-regelingen die niet rechtstreeks betrekking op de pensioenstelsels hebben vergezeld te gaan van een beoordeling van de effecten op die stelsels (zulks vooral wat de stabiliteit van de stelsels en de hoogte van toekomstige pensioenen betreft).

Brussel, 12 juli 2012

De voorzitter
van het Europees Economisch en Sociaal Comité
Staffan NILSSON

BIJLAGE

bij het advies van het Europees Economisch en Sociaal Comité

De volgende wijzigingsvoorstellen, waarvoor minstens een kwart van de stemmen werd uitgebracht, werden tijdens de beraadslaging verworpen (artikel 54 (3) rvo):

Paragraaf 3.6.1, punt b

Punt b als volgt wijzigen:

"(...) er bij het beperken van de toegang tot vervroegpensioenregelingen rekening moet worden gehouden met de specifieke situatie van bepaalde groepen werknemers, met name die van werknemers die zeer zware of gevaarlijke banen hebben gehad of werknemers die hun loopbaan vroeg begonnen (reeds vóór de leeftijd van 18 jaar)."

Stemuitslag:

Voor: 88

Tegen: 124

Onthoudingen: 14

Paragraaf 3.7.1

Als volgt wijzigen:

"Het Comité is van mening dat lidstaten een stijging van de effectieve pensioenleeftijd kunnen ondersteunen door actieve maatregelen te treffen om vrijwillig langer werken dan de wettelijke pensioengerechtigde leeftijd op basis van hetgeen dus een langer arbeidsleven betekent. Automatische verhoging van de wettelijke pensioengerechtigde leeftijd op basis van verwachte stijgingen in de levensverwachting zou in het geval van veel oudere werknemers wel eens averechts kunnen werken, vooral als oudere werknemers gezondheidsproblemen hebben en zich tot andere pijlers van de sociale zekerheid moeten wenden⁶."

Stemuitslag:

Voor: 80

Tegen: 135

Onthoudingen: 10

Paragraaf 3.7.3

Als volgt wijzigen:

"Het Comité raadt de lidstaten aan om bij de invoering van maatregelen om de toegang tot vervroegd-pensioenregelingen te beperken rekening te houden met de belangen van werknemers die gedurende langere periodes bijzonder zware of gevaarlijke banen hebben gehad of die hun loopbaan vroeg (voor de 18-jarige leeftijd) zijn begonnen. Voor veel werknemers in deze categorieën betekent het beperken van hun toegang tot vervroegd-pensioenregelingen in feite een ontneming van hun pensioenrechten. De Commissie erkent dat werknemers in deze groepen een lagere levensverwachting en een slechtere gezondheid hebben dan andere werknemers. De desbetreffende regelingen moeten een zaak blijven van de lidstaten, die deze overeenkomstig nationale praktijken en voorwaarden en op basis van afspraken met de sociale partners formuleren."

Stemuitslag:

Voor: 88

Tegen: 124

Onthoudingen: 14